

Η Αρμονία της Μουσικής Συνοδοιπόρος στην αναζήτηση της Αλήθειας!

Η Μουσική, μια από τις Επτά «ελευθέρια τέχνες και επιστήμες» τυχαίνει ιδιαίτερης προσοχής και σημασίας από τους Ελευθεροτέκτονες διότι όντας μια αρμονία γλυκών ήχων, γεννά και εξυψώνει τα ευγενή αισθήματα της ψυχής και του πνεύματος, όπως ακριβώς περιμένουμε να κάνει η αρμονία ευγενών συναισθημάτων και προθέσεων που επιδιώκουμε να βασιλεύει ανάμεσα στους Αδδ .:., ώστε υπό την ενότητα της Αδελφοσύνης και της Αγάπης να κατευναστούν τα πάθη και η Ομόνοια να διέπει την Ελευθεροτεκτονική Τέχνη. Η Μουσική σαν μια ανώτερη και ευγενική Τέχνη, επηρεάζει τα αισθήματα του ακροατή σε τέτοια έκταση – όντας τόσο οικεία στην φύση των έμβιων όντων και ειδικά του ανθρώπου-, που είναι σπάνιο να συναντήσουμε στην ανθρώπινη ιστορία κάποιον που να μην έχει μαγευτεί από την «γλώσσα» της!

Ο Enrico Fubini (Ιταλός Μουσικολόγος) στην «Ιστορία της Αισθητικής της Μουσικής» περιγράφει πολύ εύστοχα τη δυσκολία της ερμηνείας της μουσικής εμπειρίας : «Από τα αρχαία χρόνια φιλόσοφοι, διανοούμενοι και μουσικοί έχουν γράψει για τη Μουσική και έχουν ξεκάθαρα διατυπώσει ότι καταλαμβάνει μια ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στις Τέχνες, προικίζοντάς την με ιδιαίτερες δυνάμεις...Τόσο η γοητεία που πάντα προκαλούσε, όσο και η δυσκολία κατανόησης της οφείλονται πρωτίστως στη φύση της εκφραστικότητάς της : εκφράζει κάτι και ταυτόχρονα, παρά την πολυπλοκότητα της γλώσσας της, δεν δηλώνει τίποτε συγκεκριμένο για κάτι.» Αν και στις σύγχρονες κοινωνίες τείνουμε να αντιλαμβανόμαστε την Μουσική ως μια ξεχωριστή εκδήλωση/παράσταση εξειδικευμένων καλλιτεχνών που αποσπούν την ατομική εκτίμηση των μελών ενός ακροατηρίου, η Μουσική, παραδοσιακά , είναι τόσο ενσωματωμένη στις ανθρώπινες τελετουργικές εκδηλώσεις που σπάνια περιορίζεται στην ακουστική της φύση, αλλά ως μέσο, προσεγγίζει μια πληθώρα κοινωνικών διαστάσεων και σε ανάλογο βαθμό διαχέεται στις υπόλοιπες πτυχές της ανθρώπινης ζωής. Οι τελετουργικές εκδηλώσεις, από την φύση τους απαιτούν την συμμετοχή μιας κοινότητας και από κοινωνιολογική και ανθρωπολογική προσέγγιση θεωρούνται ζωτικά αναγκαίες για την διατήρηση μιας κοινωνίας.

Τι εννοούμε όμως με τον όρο «τελετουργία» ,ή «Τυπικό» ; Όντας Ελευθεροτέκτονες οι δύο αυτές λέξεις μας ηχούν πολύ οικείες μα και ταυτόχρονα περιβεβλημένες με μια υπερβατική συχνά διάσταση, που λόγω της δύναμης της συνήθειας που επιφέρει η επανάληψη, μας αποκρύπτουν μια θεμελιώδη τους υπόσταση: Στην τελετουργία, τα στοιχεία μιας συμπεριφοράς που συνήθως είναι μια συνήθης καθημερινή τακτική δραστηριότητα, επιλεκτικά μεταστοιχειώνονται εκτός του καθημερινού τους πλαισίου, «τελετουργικοποιούνται» , και

χρησιμεύουν για να μεταφέρουν ένα «άλλο» μήνυμα με τρόπο ξεκάθαρο, εμφανή και αδιαμφισβήτητο...μια χειραψία, ένας συγκεκριμένος βηματισμός, ένας ασπασμός. Αν αποδομήσουμε τα επιμέρους αυτά στοιχεία, είναι έκδηλο ότι μέσω της τελετουργίας και του Τυπικού αποκτούν «εξωπραγματική» σημασία επικεντρώνοντας εύλογα την εστίαση της προσοχής μας στο μήνυμα που μεταφέρουν . Ας δοκιμάσουμε να το κάνουμε αυτό και με τις λέξεις ... «Αδελφός», «Αρετή», «Χρηστοθήθεια», «Αγαθοεργία», «Έλεος», «Διδάσκαλος»...

Όλες οι εκδηλώσεις τελετουργικότητας οριοθετούν ένα περιβάλλον πιθανών αντιδράσεων και εδραιώνουν ένα τυποποιημένο ιστό αλληλεπίδρασης που οι συμμετέχοντες, από κοινού «Αναγνωρίζουν» και ως «ελεύθεροι και χρηστοθήεις» επιλέγουν να ακολουθούν και συμμορφωθούν με αυτόν.

Σε όλο το πλαίσιο της τελετουργίας, κινητήρια δύναμη και πρωταρχική ενέργεια είναι η γέννηση συναισθήματος. Η χαρά, η λύπη, το δέος, ο φόβος, η ανακούφιση, η έκσταση, η χαλάρωση και όσα συναισθήματα γεννά η τέλεση ενός Τυπικού, είτε με την εναλλαγή τους σε προσωπικό επίπεδο στον κάθε ένα συμμετέχοντα, είτε με την μεταξύ των συμμετεχόντων ανταλλαγή και αλληλεπίδραση, δημιουργούν την υπέρβαση του καθημερινού και συνήθους κόσμου μας . Σύμφωνα με τον Θρησκευολόγο και Ανθρωπολόγο Μίρκα Ελιάντ, ούτε τα αντικείμενα του εξωτερικού κόσμου ούτε οι ανθρώπινες πράξεις έχουν κάποια ουσιαστική αξία, παρά μόνο όταν συμμετέχουν σε μια πραγματικότητα που τα υπερβαίνει...

Κοινό σημείο του Τυπικού και της Μουσικής είναι η χρήση τυποποιημένων ήχων (είτε μουσικής είτε λέξεων), κινήσεων, και μοτίβων που ερεθίζουν τις αισθήσεις και επαναλαμβάνονται με δομημένη διάρθρωση και συχνότητα, ώστε να διαμορφώνουν τις αντιδράσεις των συμμετεχόντων.

Τα καθημερινά απλά στοιχεία

- απλοποιημένα ή τυποποιημένα σε φόρμες σαν στερεότυπα
- τακτικά ή και ρυθμικά επαναλαμβανόμενα
- συχνά λαμβάνοντας ανάλογη ένταση ή ύφεση στο ρυθμό τους
- εκτεινόμενα ή περιορισμένα στον χώρο και το χρόνο διάρκειάς τους

έχουν σαν αποτέλεσμα τη γέννηση συναισθημάτων που λειτουργούν ως παρότρυνση συγκεκριμένης συμπεριφοράς σε κοινωνικό επίπεδο αλλά και εστίασης ανάλογης του πνευματικού πεδίου των συμμετεχόντων. Πάντα υπό το πρίσμα και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα που ο ανθρώπινος πολιτισμός προσδίδει σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

Οι ανθρωπολογικές μελέτες των ανθρώπινων τελετουργιών συγκλίνουν στη σημασία που έχει η χρήση ενός Τυπικού στην μετάδοση πληροφοριών και κατ'επέκταση μιας συλλογικής παράδοσης με την γέννηση αλλά και τη διαμόρφωση κατάλληλων συναισθημάτων στους τελεστές του. Είναι μια παρακαταθήκη συναισθημάτων που διατηρείται και παραδίδεται από τη μια γενιά στην άλλη, αναγκαία για την ύπαρξη και διατήρηση στο χρόνο της

ταυτότητας ενός κοινωνικού ιστού, μιας παράδοσης που έχει ρίζες στο χρόνο- οικείο και χαρακτηριστικό της Αδελφότητάς μας.

Άρρηκτα συνδεδεμένη η Μουσική με την Τελετουργικότητα και την έννοια του Τυπικού είναι στοιχείο ιδιαίτερης ταυτότητας με πολυδιάστατα αποτελέσματα σε κοινωνιολογικό επίπεδο :

- **Καθιστά διακριτή την παρουσία μιας ομάδας σε σχέση με το λοιπό κοινωνικό σύνολο.**

είναι χαρακτηριστικό ότι περί τα 1730-40 οι Ελευθεροτέκτονες του Λονδίνου πρωτοστάτησαν στην δημιουργία ορχηστρών για Τεκτονικές παρελάσεις. Κάθε χρόνο σε μια εντυπωσιακή τελετή συνόδευαν τον νεοκλεγέντα Μεγ Διδ διαμέσου των δρόμων του Westminster & του City του Λονδίνου στην ετήσια Εορτή. Παράλληλα, την ίδια περίοδο, μια πλήρως καταγεγραμμένη νυχτερινή εκδήλωση του Λονδίνου, ήταν η δημόσια ερμηνεία Τεκτονικών τραγουδιών από καταξιωμένους Τέκτονες ηθοποιούς κατά την ετήσια θεατρική έξοδο των Τεκτόνων. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα, σε όποια μέρη της Υδρογείου εξακολουθεί να τηρείται το ανάλογο έθιμο, τηρείται συνοδεία ορχήστρας που εκτελεί μουσικά θέματα Τεκτόνων συνθετών και έργων που έχουν γραφτεί σχετικά με Τεκτονικές εργασίες .

- **Ο έλεγχος και κατεύναση της ατομικής επιθετικότητας και αρνητικών συναισθημάτων.**

- **Ανακούφιση από το άγχος και τον ψυχολογικό πόνο.**

Ας αναλογιστούμε ο κάθε ένας μας τις φορές που έχουμε προσέλθει σε Τεκτονικές εργασίες με ένταση και αρνητική διάθεση για να αποχωρήσουμε πιο ήρεμοι και αποφορτισμένοι...πόσες φορές ακουμπήσαμε το βάρος της καθημερινότητας σε κάποιον Αδελφό ή απλά αισθανθήκαμε ασφάλεια ανάμεσα σε Αδελφούς .

- **Καθιέρωση και διατήρηση ιδιαίτερης κοινωνικής ταυτότητας**

- **Προαγωγή της ομαδικής συνεργασίας και της κοινής ευημερίας**

Θα ήταν ίσως επανάληψη και μακρηγορία να παραθέσω αποσπάσματα από το Τεκτονικό Τυπικό και τις Διδασκαλίες του για να παρουσιάσω παραδείγματα για τα ανωτέρω...θα σας ζητήσω για 1 λεπτό να διαλογιστείτε ...να φανταστείτε... τις σημερινές εργασίες χωρίς μουσική στα σημεία δράσης και ενεργειών του Τυπικού. Αναλογιστείτε αν τα λόγια μόνα τους θα σας συντόνιζαν στα ανάλογα νοήματα πιο εύκολα ή πιο δύσκολα με ή χωρίς τη χρήση της κατάλληλης μουσικής .

Ας αναρωτηθούμε αν θα ήταν εντονότερη ή όχι η συγκινησιακή φόρτιση μιας μύησης για το μυσούμενο και τους συμμετέχοντες, με ή χωρίς μουσική στα κατάλληλα σημεία και αν αναλογικά θα ήταν πιο εύκολη η αποτύπωση στη συνείδηση των νοημάτων και των αξιών που αυτός πρέπει να αφομοιώσει και εμείς να ανανεώσουμε μέσα μας ;

Ο Ελευθεροτεκτονισμός και η Μουσική έχουν μια άρρηκτη και στενή σχέση μεταξύ τους. Καλύτερη απτή απόδειξη για αυτό δεν μπορεί να βρεθεί από το Τεκτονικό Σύνταγμα του James Anderson στα 1723, όπου σε συνέχεια μιας προϋπάρχουσας παράδοσης συμπεριλαμβάνονται ένα σετ τραγουδιών τα οποία συνοδεύονται και από παρτιτούρες . Αν και ο τρόπος με τον οποίο συμπεριλήφθηκαν υποδηλώνει την χρήση μουσικών οργάνων, οι ιστορικές καταγραφές υποδεικνύουν ότι αποδιδόντουσαν κυρίως από φωνητικά σύνολα και η χρήση μουσικών οργάνων γινόταν σε εξαιρετικές συνθήκες και περιστάσεις . Σε αυτό σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η έλλειψη ιδιωτικότητας στις Τεκτονικές εργασίες, οι οποίες λάμβαναν χώρα –το σύνηθες- σε κάποια αίθουσα ταβέρνας, είτε σε κάποιο ιδιαίτερο δωμάτιο οικίας. Λόγω των συνθηκών η χρήση της μουσικής περιοριζόταν σε ένα σχετικά μικρό ρεπερτόριο τραγουδιών, κατά τις εργασίες σε περιπτώσεις μύησης όπου έπαιζε το ρόλο διδασκαλίας του βαθμού, αλλά κυρίως σαν συστατικό στα Ποτήρια Αγάπης και ιδιαίτερος στο ανεπίσημο μέρος της βραδιάς μετά το κλείσιμο των εργασιών. Στα 1772 κάτω από την επιρροή του William Preston θα ξεκινήσει μια ατελέσφορη προσπάθεια επίσημης θεσμοθέτησης της χρήσης των μουσικών οργάνων και επαγγελματιών μουσικών και τραγουδιστών.

Αξιοσημείωτα ιδιαίτερη περίπτωση είναι η Στοά «Philo-musicae et -architecturae societas Apollini (The Apollo Society for the Lovers of Music and Architecture)». Η Στοά ιδρύθηκε στο Λονδίνο στα 1725 και στεγαζόταν στο Queen's Head tavern, Temple Bar. Αν και ήταν Ελευθεροτεκτονική Στοά, τα αρχεία που έχουν διασωθεί υποδηλώνουν ότι ήταν μια Στοά ειδικού ενδιαφέροντος, απαρτιζόμενη από μουσικούς η οποία αφιέρωνε σημαντικό από το χρόνο εργασιών της στην μουσική παράλληλα με τις Τεκτονικές εργασίες.

Στα τέλη του 18^{ου} αι. αρχίζουν να εκδίδονται μουσικές συνθέσεις ειδικά γραμμένες για Τεκτονικές εργασίες από τους Georg Benda, Ignaz Pleyel, François-André Danican Philidor, Johann Gottlieb Naumann & Christian Gottlob Neefe.

Αναμφισβήτητα η πιο γνωστή και χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή του Wolfgang Amadeus Mozart ο οποίος συνέθεσε αρκετό αριθμό τραγουδιών για χρήση σε Τεκτονικές εργασίες και εκδηλώσεις . Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει για το έργο του «Μαγικός Αυλός» το οποίο βρήκε Τεκτονικών Συμβολισμών .

Η τάση αυτή θα συνεχιστεί ως και σήμερα με χαρακτηριστικά παραδείγματα τον 19^ο αι. τον Albert Lortzing, και τον Jean Sibelius τον 20^ο αι..

Βέβαια οι Στοές έκαναν χρήση μουσικής και άλλων συνθετών για τις εργασίες τους –είτε με την άδεια τους είτε χωρίς αυτή- συχνά τροποποιώντας όπου άρμοζε τους στίχους . Σαν παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί ο Beethoven, ο

οποίος παρ' ότι δεν ήταν ο ίδιος Τέκτονας, στα 1810 θα γράψει σε επιστολή που απηύθυνε στον φίλο του Τέκτονα Franz Wegeler : « Με ενημέρωσαν ότι τραγουδούσατε ένα τραγούδι μου στην Τεκτονική Στοά...Στείλε το μου, θα το αντικαταστήσω και ειλικρινά δε θα το μετανιώσεις».

Ο Τεκτονισμός παράλληλα, καθώς αποκτά το 19^ο αι. στην Ηπειρωτική Ευρώπη, κοινωνική απήχηση –απόρροια του Γαλλικού Διαφωτισμού και της στενής του σχέσης με αυτόν- δεν θα αφήσει ασυγκίνητους και τους μουσικούς . Ο Gounod, με βάση μια από της Ιστορίες της Ανατολής του Gerard de Nerval, θα συνθέσει την Τεκτονική όπερα «Βασίλισσα του Σαββά» όπου κεντρικό ρόλο διαδραματίζουν πρόσωπα και στιγμιότυπα των Τεκτονικών μύθων και παραδόσεων .

Όταν μυήθηκα στον Τεκτονισμό, από μια συγκυρία επιφορτίστηκα στη μητρική μου Στοά με το καθήκον της «Στήλης της Αρμονίας». Εδώ ας επιτραπεί η παρένθεση ότι αυτό είναι η εξελληνισμένη απόδοση της θέσης του Αξιωματικού ο οποίος αποκαλείται «Οργανιστής». Ο όρος αυτός έχει προέλευση από την μετάβαση των Στοών της Αγγλίας κατά τον 19^ο αι. στην στέγαση σε δικό τους χώρο και όχι σε ταβέρνες . Αυτό επέφερε την διεύρυνση κοινωνικά των μελών τους με ανώτερες κοινωνικά τάξεις, όπου η Βικτωριανή παράδοση είχε έντονη θρησκευτική χροιά και είχε σαν επακόλουθο την υιοθέτηση εκδοχών του εκκλησιαστικού οργάνου σαν μουσικό όργανο κατά τις Τεκτονικές εργασίες.

Ομολογώ ότι για πολύ καιρό μου προκαλούσε άγχος και τρόμο το να βάλω την κατάλληλη στιγμή το ανάλογο μουσικό κομμάτι. Όμως, την ίδια στιγμή, ήταν μια αφορμή να διαβάζω και να ξαναδιαβάζω το Τυπικό και να αρχίσω σταδιακά να παρατηρώ τι πραγματικά παλλόταν πίσω από τα τυπωμένα γράμματα των σελίδων σε κάθε λέξη και φράση, και τι ταιριαστή ή παράταιρη επίδραση είχε το αποτέλεσμα της μουσικής στα πρόσωπα και τις εκφράσεις των Αδελφών κατά τις εργασίες.

Κατά τη διάρκεια της θητείας μου σε αυτό το καθήκον, κλήθηκα αρκετές φορές είτε να αναπροσαρμόσω τις υπάρχουσες μουσικές επενδύσεις των εργασιών είτε να προτείνω μουσική επένδυση νέα τόσο για εκδηλώσεις όσο και για εργασίες φίλιων Στοών που δεν διέθεταν.

Είναι δύσκολο να αποτυπώσω τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί το βάρος της ευθύνης απέναντι στους Αδελφούς που θα εργαστούν υπό τις προσωπικές επιλογές του ενός στο όποιο Τυπικό .

Το να επιλεγεί μια μουσική επένδυση σε μια φράση, ένα δρώμενο Τυπικού προϋποθέτει ότι επιβάλλεται να κατανοηθεί πρώτα η βαθύτερη σημασία του. Να βιωθεί ταυτόχρονα τόσο από την μεριά του δρώντος Αδελφού Αξιωματικού όσο και από τη μεριά του δέκτη Αδελφού που θα πληρεί τις Στήλες ή την Ανατολή. Είναι ίσως η στιγμή που αρχίζει να διαφαίνεται η

ολοκληρωμένη εικόνα που έχει ένα Τυπικό και το σημάδι που αποτυπώνει στο συνειδητό και το ασυνείδητο των συμμετεχόντων.

Η πλήρης εικόνα της μεταμόρφωσης και αναγέννησης των συναισθημάτων που κομίζουμε εισερχόμενοι στον αφώτιστο ναό και στη συνέχεια με την τέλεση του Τυπικού και ολοκλήρωση των εργασιών εξερχόμαστε εξευγενισμένοι και καθαρμένοι –όπως στην περάτωση μιας αρχαίας τραγωδίας.

Είναι αυθαίρετο και υπερβολικό να ισχυριστεί κάποιος ότι «χειρίζεται» τις προσωπικότητες και τα συναισθήματα των ανθρώπων που τον περιβάλλουν. Η επιλογή της μουσικής, η προσπάθεια να αποτυπώσω και καταστήσω με τις μουσικές επιλογές τα όσα προσωπικά βίωσα κατά την μελέτη των Τυπικών για αυτό το σκοπό, δεν είναι άλλο από την ακούσια στην αρχή και πολύ αργότερα συνειδητή προσπάθεια να επιστραφεί αυτό που η συναναστροφή με τους Αδελφούς στην Τεκτονική καθημερινότητα γεννάει μέσω της αλληλεπίδρασης . Η αμοιβαία εμπιστοσύνη και συντροφικότητα που θα κάνει τον ένα να αφεθεί στην μουσική που επέλεξε ο άλλος, η επιλογή της μουσικής με κριτήριο το σεβασμό και την αγάπη που σε περιβάλλει ο άλλος.

Αγνοώ ειλικρινά αν εκπλήρωσα ως έπρεπε αυτό το καθήκον...έχω την παρηγοριά ότι έχω διακρίνει μερικές φορές το δάκρυ από μια αντανάκλαστική αντίδραση συγκίνησης, την χαλάρωση σε ένα σφιγμένο πρόσωπο από το άγχος . Όχι έργο δικό μου μόνο αλλά έργο όλων που σαν συντονισμένη οντότητα που λέγεται Στοά και Αδελφοί , κάθε ένας με το ρόλο και την παρουσία του, συνεισφέραμε σε ένα κοινό έργο αλληλεπιδρώντας...να καταστήσουμε ευχαριστημένοι και ικανοποιημένοι εργάτες με το κλείσιμο των εργασιών.